بازی با آبرو، خط قرمز قانون

قاضی ویژه فضای مجازی از مجازات تعیین‌شده در قانون برای انتشار محتوای خصوصی افراد می گوید

گزارش روز

ملیحه جهانبخش
روزنامه‌نگار

«خودکشی دختری به خاطر انتشار عکس های خصوصی اش»؛ این تیتر خبری در سال های اخیر، یکی از سوژه های پرتکراری است که به معضلی جدی در جامعه تبدیل شده است؛ مسئله‌ای که در پس یک حادثه، خبر از یک معضل اجتماعی گسترده می دهد. تهدید به انتشار فیلم، عکس، صدا و هرآنچه می تواند هتک حیثیت یک فرد را رقم بزند، گاهی زمینه‌ساز سال ها اخاذی می شود؛ اخاذی ای که در برخی شرایط پایان خوشی نیز ندارد. مدتی پیش بود که خبر خودکشی یک بازیگر، سرتیتر خبرها شد اما با دستگیری متهمی که مدت ها از او به خاطر داشتن یک فیلم خصوصی باج خواهی کرده بود، ماجرا ابعاد تازه ای پیدا کرد. کافی است در اینترنت جست وجویی در این باره انجام بدهید تا با تیترهای متعددی درباره این آسیب اجتماعی مواجه شوید؛ آسیبی که تا حدزیادی گسترش فضای مجازی و شبکه های اجتماعی نه به عنوان یک مزیت بلکه به عنوان یک نقطه تاریک در آن دخیل است. صفحه های بی نام ونشانی که با برداشتن عکس های خصوصی افراد، درحال جذب مخاطب هستند؛ فرصت هایی که با انتشار یک عکس خصوصی در کمتر از چند ثانیه می تواند یک عمر آبروی فرد را به خطر بیندازد و فراتر از این ها، آنچه این ماجرا را تاریک تر می کند، سوءاستفاده برخی زوجین-پس از شکست در ازدواج و جدایی- از تصاویر و فیلم های خصوصی یکدیگر است که برای تخریب شخصیت هم در فضای مجازی منتشر می کنند. رفتار پرتکرار دیگری که بسیاری از افراد ممکن است به دلیل ناآگاهی انجام بدهند، انتشار اسکرین شات چت خصوصی بدون رضایت و اطلاع طرف مقابل است. شاید کمتر کسی بداند که اگر یک فایل صوتی خصوصی، تصویری از چت، عکس، یا هر محتوایی را که ممکن است برای دیگری جزو اسرار محسوب شود، بدون رضایت او منتشر کند، طبق قانون مرتکب جرم شده است و مجازات قانونی در انتظار اوست. درباره ابعاد گوناگون این مسئله که این روزها در فضای مجازی نیز فراگیر است، با جواد عرفانی، قاضی جوان ارجاع دادسرای عمومی و انقلاب ناحیه ۷ مرکز استان خراسان رضوی، (ویژه فضای مجازی) گفت وگو کرده ایم که در ادامه می خوانید.

تهدیدهای منجر به خودکشی

مسئله آبرو و هتک حیثیت به اندازه ای اهمیت دارد که برخی افراد ممکن است در مواجهه با این شرایط از نگرانی آبروریزی دست به خودکشی بزنند. از قاضی عرفانی درباره تهدیدهایی که به منجر به خودکشی یک فرد در جامعه می شود، می پرسم که می‌گوید: شاید بتوان گفت این موضوع از عواملی است که در تعیین مجازات تأثیرگذار است. وقتی حداقل و حداکثری در مجازات داریم، مجازات بیشتری را شامل می شود اما در قانون، صرف خودکشی جرم انگاری نشده است. البته تهدید به خودکشی یا عمل منافی عفت، مجازات قانونی دارد؛ مثلا اینکه کسی را تهدید کنیم که باید فلان عمل منافی عفت را انجام بدهی تا آبرویت را نبرم.

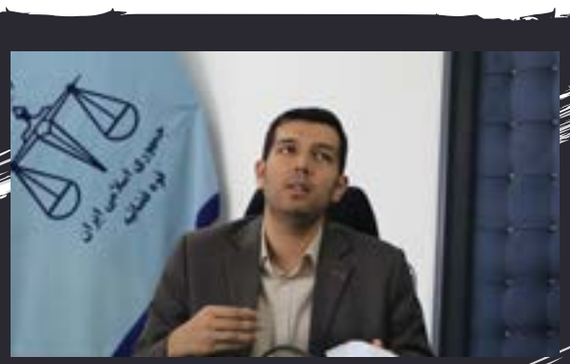

لطفا نترسید، شکایت کنید!

در بعضی مواقع نیز فردی که تهدید به انتشار عکس یا فیلم خصوصی می شود، به جای شکایت به طرف تهدیدکننده باج می دهد و مسیر قانونی را طی نمی‌کند. اغلب این افراد دلایلی نظیر ترس از آبرو، مطلع شدن خانواده یا برخورد قانون را دارند. در این باره قاضی عرفانی می‌گوید: توصیه می‌کنیم حتما شکایت کنند و نترسند. اصل بر این است که تحقیقات محرمانه باشد؛ یعنی کسی اطلاعی پیدا نمی‌کند، حتی خانواده و همسر فرد به جز وکیلی که فرد گرفته است، نباید از ماجرا مطلع شوند و اگر چنین اتفاقی هم بیفتد، تخلف است، پس تأکید می‌کنم که اصل بر محرمانه بودن است.

در ادامه می پرسم: اگر از فردی در یک رابطه غیرشرعی، فیلم یا عکسی تهیه شده باشد، جدا از جرم کسی که تهدید به انتشار کرده است، در صورت شکایت، خود فرد نیز مشمول مجازات قانونی می شود یا خیر؟ او در پاسخ به این پرسش نیز بیان می‌کند: کسی که در یک رابطه غیرشرعی بوده است و این اتفاق برایش افتاده باشد، مثلا فیلمی از رابطه خصوصی آقایی، تهیه و تهدید به انتشار کند، این موارد در جرائم منافی عفت، قوانین کیفری خاصی دارد و اصل بر عدم ورود به موضوع رابطه غیرشرعی است، مگر اینکه شاکی خصوصی داشته باشد یا به عنف یا سازمان دهی شده باشد که در این صورت تعاریف دیگری دارد. مقام رسیدگی هم دادسرا نیست و محاکم کیفری است. نامشروع بودن هم باید ثابت شود. شاید زوجیت بوده است.

مجازات انتشار محتوای خصوصی حبس از ۹۱ روز تا ۲ سال

گاهی انتشار یک عکس، فیلم، صدا یا... از یک فرد ممکن است نه تنها زندگی اجتماعی که حتی آینده شغلی و خانوادگی او را با آسیب های جبران ناپذیری مواجه کند. قاضی عرفانی درباره نگاه قانون به این موضوع می‌گوید: در ماده ۷۴۵ قانون مجازات اسلامی، این مسئله جرم انگاری شده است. در این ماده قانونی آمده است: «هرکس توسط سامانه های رایانه ای یا مخابراتی، صوت، تصویر یا فیلم خصوصی یا خانوادگی یا اسرار دیگری را بدون رضایت او منتشر کند.....» اما چند قید دارد؛ اینکه فیلم، صوت یا تصویر جزو اسرار خصوصی باشد و نکته دوم اینکه بدون رضایت منتشر شده باشد و علاوه بر این ها منجر به ضرر یا هتک حیثیت شده باشد. مجازاتی که قانون‌گذار در این ماده درنظرگرفته است، حبس از ۹۱ روز تا دو سال یا جزای نقدی از ۲ میلیون تومان تا ۱۵ میلیون تومان است و در شرایطی نیز ممکن است مجرم هر دو مجازات را دریافت کند.

انتشار عکس از چت خصوصی

از قاضی عرفانی درباره مسئله ای که این روزها در فضای مجازی فراگیر شده است و افراد از چت های یکدیگر، اسکرین شات می‌گیرند و منتشر می‌کنند، می پرسم که در پاسخ می‌گوید: این مسئله باید «موردی» بررسی شود و قاعده ای کلی در این باره نداریم که بگوییم انتشار هر اسکرین شاتی مشمول ماده ۷۴۵ می شود یا خیر. اگر گفت وگویی شده است که جزو اسرار باشد، به این معنی که فرد نخواهد شخص دیگری بفهمد و رضایت هم نداشته باشد، هتک حیثیت را هم شامل بشود، در این موقع ممکن است مشمول ماده ۷۴۵ بشود که البته بازهم باید بررسی شود و در روند قضایی قرار بگیرد.

وی ادامه می دهد: درباره مواردی نیز که شخص سومی به اطلاعات یک فرد دسترسی پیدا کرده است، این فرد قابلیت شناسایی دارد و اگر شرایطی که مطرح شد محرز شده باشد، مشمول ماده مجازات ۷۴۵ می شود. تاکنون مواردی هم بوده است که شاکیان شکایت کرده اند، دستورات صادر شده است و متهم را شناسایی کرده ایم؛ برای مثال خانمی شکایت کرده بود که آقایی در اینستاگرام تصویر من را برداشته و یک صفحه مجهول با عکس من ایجاد کرده است. با اقدامات فنی، این فرد شناسایی شد و البته ابراز ندامت کرد که اگر در اصل تحقق جرم ابراز ندامت هم بکنند، تأثیری ندارد.

وی تصریح می‌کند: درباره ابراز ندامت اگر جرم گذشت پذیر باشد و شاکی اعلام رضایت کند، با قرار موقوفه تعقیب، موضوع مختومه می شود. اما اگر جرم گذشت ناپذیر باشد، مانند ماده ۷۴۵ از موجبات تخفیف مجازات است.

پروفایل سازی با عکس های جعلی

از دیگر مسائلی که این روزها در فضای مجازی فراگیر شده است، استفاده از عکس خصوصی یک فرد در یک تبلیغ، آگهی یا حتی صفحه های غیراخلاقی است. این مسائل نیز از دید قانون‌گذار پنهان نیست و قاضی عرفانی درباره ابعاد قانونی آن بیان می‌کند: این مسئله هم نیازمند تحقیق است. اگر پیج، خصوصی و عکس خصوصی باشد و فردی از این تصویر استفاده کند، مشمول ماده ۷۴۵ می شود اما زمانی که با پروفایل فرد دیگری صفحه جعلی می سازند، پرونده جعل و استفاده از سند مجعول است که تا پنج سال حبس و جزای نقدی دارد.

تهدید به انتشار محتوای خصوصی

گاهی نیز فردی با داشتن یک عکس یا فیلم خصوصی، دیگری را تهدید می‌کند؛ تهدیدی که یا همراه اخاذی و باج گیری است یا برای آزار روحی و روانی فرد انجام می شود. این مسئله نیز از دید قانون‌گذار پنهان نمانده است. قاضی عرفانی در این باره نیز بیان می‌کند: تهدید مشمول ماده ۶۶۹ است. اینکه «هرگاه دیگری کسی را تهدید به قتل، ضررهای نفسی، شرفی یا مالی یا به افشای سری نسبت به خود یا بستگان کند، به مجازات شلاق تا ۷۴ ضربه یا زندان از یک ماه تا یک سال حبس محکوم می شود».

او درباره شرایطی که شخصی، دیگری را، هم تهدید می‌کند و هم پس از مدتی محتوای خصوصی را منتشر می‌کند، می‌گوید: اگر تهدیدکند و انتشار هم بدهد، بحث تعدد در قانون است و با فعل متهم، منطبق است و هر دو مجازات شامل حال این فرد می شود.

۱۸ درصد پرونده‌ها انتشار اسرار خصوصی

وی در ادامه می‌گوید: حدود ۱۷ تا ۱۸ درصد پرونده های ما را موضوع انتشار اسرار خصوصی تشکیل می دهد. مصداق ها هم بی شمار بوده است؛ برای مثال یکی از شکایت هایی که کرده اند این بوده است که شماره تلفن خانمی را در یک گروه غیراخلاقی گذاشته اند و به وی چیزی منتسب شده است؛ مثلا گفته اند این فرد دنبال صیغه شدن است، حتی این مسئله نیز می تواند مصداق انتشار اسرار خصوصی یک خانم باشد که شماره تلفنش را بدون رضایت در جایی استفاده کنیم یا خانم و آقایی در رابطه زوجیت بوده اند و به هردلیلی این رابطه تمام شده است و یکی از دو طرف، عکس یا تصاویر خصوصی را برای اقوام هم ارسال می‌کنند که ببینید دخترخانم یا آقاپسر این کارها را انجام می داده است و... این هم مصداق انتشار اسرار خصوصی است و مشمول ماده مجازات قانونی می شود، حتی زمانی شما یک قرارداد خصوصی باکسی می بندید که حاوی اسرار شماست، اگر کسی آن را منتشر کند، مشمول همین قانون است، از این رو توصیه می‌کنیم هرکسی نه فقط آن هایی که از روی عمد دست به چنین کارهایی می زنند، حتی کسانی که غیرعمدی اسرار خصوصی فردی را منتشر می‌کنند، ابعاد قانونی آن را درنظر بگیرند.